

Пріоритетні підходи універсального дизайну

Бирко Надія Михайлівна¹

Інститут соціальних технологій університету «Україна», Хмельницький, Україна

E-mail: nadiabm@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9649-7231>

У статті визначено й узагальнено універсальні підходи викладання в освіті як систему цілеспрямованих принципів і методів, спрямованих на врахування потреб здобувачів освітніх послуг та задоволення їх в освітньому процесі. Проаналізовано пріоритетні підходи універсального дизайну у викладанні в сучасній системі освіти, до яких віднесено підходи у викладанні на основі: а) педагогіки партнерства; б) педагогіки толерантності; в) ненасильницького спілкування. Кожен із визначених підходів є універсальним.

Метою статті є висвітлення окресленої проблеми, визначення й узагальнення універсальних підходів викладання в освітній діяльності, застосування пріоритетних підходів універсального дизайну задля створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти.

Актуальність кожного із визначених підходів сьогодні є високою. Підхід викладання на основі педагогіки партнерства, що реалізує один із компонентів формули НУШ, потребує нових методичних розроблень, напрацювань щодо успішної взаємодії учасників освітнього процесу. В цьому контексті пропонуємо 3-D формулу партнерської взаємодії, яка передбачає системне застосування й реалізацію її компонентів у дії: діалог-довіра-домовленості. Підхід викладання на основі педагогіки толерантності полягає в дотриманні та використанні принципів гуманізму, довіри один до одного, взаєморозумінні, опори на позитивне, що завжди буде пріоритетом у взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу. Ще одним підходом універсальності у викладанні було визначено підхід на основі ненасильницької комунікації (ННК), що передбачає створення ефективного інклюзивного освітнього середовища, яке сьогодні, в період війни у країні – наднеобхідне. Підхід ненасильницької комунікації полягає в тому, щоб стосунки між людьми вибудовувались на основі емпатії, доброзичливості, відкритості, толерантності, дає можливість ураховувати почуття та потреби кожного здобувача освітніх послуг і знаходити позитивні рішення у складних конфліктних ситуаціях.

Ключові слова: універсальний дизайн в освіті, універсальний підхід викладання в освіті, педагогіка партнерства, педагогіка толерантності, ненасильницьке спілкування.

Вступ. Сучасна система освіти потребує універсальних підходів до реалізації інноваційних технологій, методик, моделей, методів навчання та корекційного складника освітньої діяльності. З реалізацією інклюзивного навчання в Україні дедалі більше стає актуальною концепція універсального дизайну в освіті, яка допомагає врахувати потреби кожного здобувача освітніх послуг ще на початковому етапі планування, організації заняття, уроку, тим самим створює можливості для всіх дітей, які навчаються в сучасних освітніх закладах.

Універсальний дизайн в освіті важливий у всіх сферах організації освітнього процесу: у складанні навчальних програм, розробленні навчальних планів, форм та методів викладання і навіть у створенні архітектурного дизайну будь-якого сучасного освітнього закладу, а також в організації безпечного, доступного, безбар'єрного освітнього середовища задля комфортного перебування, навчання та розвитку здобувачів освітніх послуг в усіх закладах освіти.

З'ясувавши термінологію «універсальний» з різних наукових джерел, зазначимо, що універсальний – це те, що охоплює все або багато чого у певній діяльності, галузі життя; всеосяжний, який має різноманітне призначення. Тобто «універсальність» – це багатофункціональність (Академічний тлумачний словник, 1970-1980рр.).

У свою чергу, підхід – це сукупність цілеспрямованих за змістом принципів і методів, які не виходять за рамки підходу; це метод дії, який націлений на створення цінностей для задоволення потреб людей (Вікіпедія, 2019).

¹ кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології ХОІППО, доцент кафедри психології та соціальної роботи Інституту соціальних технологій університету «Україна»

Отже, враховуючи вищезазначені поняття, узагальнимо, що *універсальний підхід викладання в освіті* – це система цілеспрямованих принципів і методів, спрямованих на врахування потреб всіх і кожного та задоволення їх в освітньому процесі.

Питання сучасного освітнього середовища, яке забезпечить доступність якісних освітніх послуг, безпечність та комфортні умови для всіх учасників освітнього процесу, враховуючи концепцію універсального дизайну в сфері освіти (TEAL Center staff, 2010; Tom Vavik, 2013), в Україні досліджують такі вчені, як Г. Задіранова, Т. Єжова, А. Колупаєва, Н. Софій, М. Сварник, В. Синьова, М. Шеремет, В. Тарасун, О. Таранченко, А. Шевцова, І. Калініченко.

Винахідниками й засновниками концепції універсального дизайну є провідні західні фахівці: М. Біднер, Р. Мейс, Г. Фроен. Питання особливості організації інклюзивного навчання через доступність освітнього середовища на уроці, застосовуючи концепцію універсального дизайну на етапі планування, активно досліджують зарубіжні науковці (Т. Лорман, Дж. Деппелер, К. Томлінсон, Д. Харві, Дж. Лі та ін.)

Мета та завдання дослідження. Метою статті є висвітлення окресленої проблеми, визначення й застосування пріоритетних підходів універсального дизайну в освіті задля створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти.

Завданнями дослідження є:

1. Сформулювати та узагальнити поняття універсальних підходів викладання в сучасній освіті.
2. Визначити і проаналізувати пріоритетні підходи універсального дизайну у викладанні в сучасній системі освіти.
3. Розробити систему роботи щодо апробації пріоритетних підходів універсального дизайну у викладацькій діяльності.

Результати дослідження. До пріоритетних підходів універсального дизайну, яких сьогодні потребують сучасні заклади освіти на етапі запровадження інклюзивного навчання для створення ефективного інклюзивного освітнього середовища, спираючись на напрацьований досвід, можемо віднести підходи викладання на основі педагогіки партнерства, педагогіки толерантності та викладання на основі ненасильницького спілкування (ННС).

Одним із зазначених підходів універсальності, який у сучасному освітньому середовищі є актуальним та необхідним, віднесено *підхід викладання на основі педагогіки партнерства*.

Педагогіка партнерства сьогодні – це нові виклики перед кожним, хто має відношення до галузі освіти, освіченості, доступу та якості освітніх послуг. З прийняттям Концепції Нової української школи виникла необхідність розвитку партнерської взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, оскільки одним із ключових компонентів формули "Нової школи" передбачено: педагогіку, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками (НУШ, 2016).

Партнерська взаємодія – узгоджена діяльність учасників освітнього процесу, спрямована на досягнення спільних цілей, результатів та вирішення важливих завдань.

Зміст універсального підходу викладання на основі педагогіки партнерства ґрунтується на реалізації та застосуванні 3-D формули партнерської взаємодії, яка була апробована під час проведення лекційно-семинарських занять у Хмельницькому інституті післядипломної педагогічної освіти у 2017-2022рр. з педагогічними працівниками різних спеціальностей на курсах підвищення педагогічної кваліфікації, під час виступів на численних заходах всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Зміст зазначеної формули ґрунтується на дотриманні структурних елементів 3-D формули партнерської взаємодії, які повинні застосовуватись системно: *діалог-довіра-домовленості*.

Розглянемо сутність змісту зазначеної формули.

Спілкування суб'єктів освітнього процесу розпочинається з Діалогу. Досвід застосування діалогу в Україні та світі дозволяє визнати його як цивілізований та дієвий підхід для взаємодії особистостей, які прагнуть до побудови вільної демократичної країни, інтегрованої у світову спільноту за принципами відкритого суспільства.

Партнерство можливе за умови взаємодії, основою якої є діалог. Він будується за моделлю: довіра – рівність – добровільність – відповідальність.

У скандинавських країнах «педагогіку партнерства» називають «педагогікою діалогу». А в Академії Платона (заснована 338 року до н. е.) діалогічне навчання було основним методом (Стельмах, 2018: 36) навчання.

Навчальний діалог є основним методом партнерства, співробітництва усіх учасників освітнього процесу. Саме за допомогою діалогу відбувається взаємодія, оскільки потребує певних умінь, таких як: умінь слухати, відповідати на запитання, розмовляти і вести діалог. В цьому і полягає реалізація

суб'єкт-суб'єктного підходу. І тільки коли діалог є позитивний, встановлюється Довіра. На довірі тримається обов'язкове виконання домовленостей сторін партнерської взаємодії.

В законі України "Про освіту", у розділі V, ст. 41, метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні передбачено формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, що є одним із принципів партнерства в нашій державі (Закон України Про освіту, 2017).

Довіру вважають науковці психологічною та соціологічною категорією, яка полягає у рівноправних, відкритих та позитивних взаємовідносинах між людьми. Цінність категорії «довіра» для кожного неоднозначна: Довіра – це коли маленька дитина дозволяє взяти себе за руку; Довіра – це коли ти впевнений, що справжній твій друг ніколи не покине тебе, навіть якщо це буде стосуватися чогось важливого у його житті.

Кожне суспільство, маючи свої традиції, норми поведінки, дорожить власними цінностями. І однією із важливих цінностей кожного народу є Довіра. Якщо держава зламає в народі довіру – партнерство не сформується. Так і в певний час у нашій країні політики похитнули одну з найважливіших цінностей українського народу – Довіру.

Ми – українці, дуже відповідальний народ, працьовитий народ, дуже відкритий і прагнемо змін, але всі новації, які ми плануємо впроваджувати, чи то в освіті, чи то в політиці, чи то ще в іншій сфері життя чи діяльності, потрібно розпочинати саме з Довіри. Після проекту "Змінитися за 7 днів", який стартував у Трудолюбівській ЗОШ Миргородського району в лютому 2018 року, за підтримки ГО EdCamp і україно-фінської делегації, фіни зазначили про те, що в нас – українців є всі складники цінностей, які б допомогли нам швидко і якісно змінити систему освіти. Але нам, як учителям, так і дітям, і батькам не вистачає єдиної цінності людської цивілізації, такої як Довіра.

Отже, саме Довіра є системопов'язуючим елементом цієї формули педагогіки партнерства, оскільки без Довіри не відбудеться продуктивний, позитивний Діалог, без Довіри Домовленості будуть порушені і до кінця не виконані.

Третім елементом формули партнерської взаємодії є Домовленість.

У кожній сфері, в кожному процесі між учасниками формуються певні домовленості. Питання в тому, на скільки відсотків такі домовленості виконуються між усіма учасниками цієї взаємодії.

Домовленість – це взаємна згода з високим рівнем відповідальності за ключовими питаннями (здебільшого, про права і обов'язки). Домовленості укладаються на певний термін. Уміння розуміти необхідність домовленостей, виконувати домовленості і робити це стабільно, вміння домовлятися – основні якості, які роблять людину цивілізованою.

Домовленості кожного учасника мають виконуватися на 100%. Саме обов'язковим і вирішальним у 3D-формулі партнерської взаємодії є виконання частини своїх домовленостей кожного учасника партнерської взаємодії. Якщо хоч один з учасників взаємодії виконує домовленості на 40%-80% – цей рівень взаємодії є «співпрацею». Лише коли кожен з учасників взаємодії виконує домовленості на 100% – це є «партнерство».

Зазначена формула науково обґрунтована у фахових і міжнародних публікаціях, апробована серед учителів загальної середньої освіти різних категорій. 91% слухачів курсів, у яких викладався курс «Педагогіка партнерства» – відповіла «Так» 3D – формулі партнерської взаємодії, а підхід викладання на основі педагогіки партнерства визначено одним із пріоритетних підходів універсального дизайну в освіті.

Використовуючи простий шлях задіяння складників 3D-формули партнерської взаємодії, допоможе педагогічним працівникам закладів освіти організувати безпечне, доступне, безбар'єрне, інклюзивне освітнє середовище задля комфортного перебування, навчання та розвитку всіх здобувачів освітніх послуг, враховуючи багатоманітність учнівського контингенту.

Одним із підходів універсальності викладання вбачаємо *підхід викладання на основі педагогіки толерантності*.

Починаючи з 90-х рр. XX ст., основи педагогіки толерантності знайшли відображення в працях А. Байбакова, Л. Байбородова, Г. Безюлевої, С. Бондиревої, Г. Шеламової, В. Лекторського, О. Стрельцової, О. Безкоровайної та ін. науковців. Для створення соціального суспільства «суспільства для всіх» актуальним та необхідним підходом у викладанні в сучасних умовах є підхід універсального дизайну, який ураховує різноманіття культур, форм самовираження і виявлення людської індивідуальності, а саме – підхід викладання на основі педагогіки толерантності.

У «Декларації принципів толерантності», яка прийнята 16 листопада 1995 року, розглянуто толерантність як якість особистості, що має право на знання, відкритість у спілкуванні, свободу думки, совісті, переконань, адже толерантність – це єдність у різноманітті (Декларація принципів толерантності, 1999). Це стосується і формування інклюзивного суспільства в Україні, яке повинно приймати всіх без винятку, в тому числі й осіб з особливими освітніми потребами як повноправних членів суспільства. Це підтверджують базові міжнародні документи, такі як «Конвенція про права дитини» (1989), яка ратифікована Постановою Верховної Ради України та набрала чинності для України 27 вересня 1991 р. і проголосила одним із ключових принципів захисту прав дітей принцип недискримінації (Конвенція про права дитини, 2014) та «Конвенція про права інвалідів» (2006), у якій закріплено принципи соціальної інклюзії – недискримінації, поваги до людей з інвалідністю і прийняття їх як компонента людської різноманітності, рівності можливостей, повного й ефективного залучення та включення людей з інвалідністю у суспільство (Конвенція про права осіб з інвалідністю, 2016).

Створення толерантного середовища полягає у довірчих відносинах один до одного, у взаєморозумінні та взаємопідтримці, у спілкуванні на основі гуманістичних цінностей. Це поняття окреслюється науковцями (І. Бехом, О. Бондаревською, І. Пчелінцевою, Ю. Тодорцевою) як умова, що забезпечує формування толерантної особистості (Бех, 2001: 3-5; Бондаревская, 2002; Пчелинцева, 2006; Тодорцева, 2004). До характеристик такого середовища толерантності І. Пчелінцева відносить:

- відкритий характер для різноманітних переконань, думок, ставлень; для діалогової форми комунікацій на засадах принципів полікультурності, доповнюваності;
- воно є усталеним до зовнішніх та внутрішніх впливів;
- толерантне середовище створює умови для особистісного вибору учнем траєкторії свого пізнавального й духовно-морального розвитку.

Створивши у своєму закладі середовище толерантності, педагог, демонструючи власним прикладом викладання уроків толерантності, вирішить своє основне завдання – виховання молодого підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей, довіри, відкритості та прийнятті кожного здобувача освітніх послуг.

Толерантне освітнє середовище на основі підходу універсальності зможе забезпечити та сприяти:

- зменшенню негативних емоційних проявів;
- підтримці емоційної чутливості;
- практиці способів саморегуляції;
- розвитку емпатійних здібностей;
- практиці соціально-емоційного та етичного навчання;
- забезпеченню безбар'єрності у відносинах, спілкуванні;
- створенні безпечних умов інклюзивного освітнього середовища;
- відсутності будь-якої дискримінації у ставленні до людей.

Отже, підхід викладання на основі педагогіки толерантності в сучасних умовах розвитку суспільства є актуальним, необхідним, пріоритетним підходом універсального дизайну, що допоможе будь-якому педагогу вирішити освітні завдання на користь кожного здобувача освіти.

Наступним пріоритетним підходом універсального дизайну у викладанні будь-якого працівника освіти вважаємо *підхід викладання на основі ненасильницької комунікації (ННК)* задля створення ефективного інклюзивного освітнього середовища.

Ненасильницька комунікація (ННК) – це такий підхід універсальності у викладанні, за яким основою взаємодії між учасниками освітнього процесу є найпотрібніші характеристики людяності сьогодення, такі як доброзичливість, толерантність, емпатійність, шанобливість, відкритість, рівноцінність, синергія. Означений заснований у 60-х роках американським психологом Маршаллом Розенбергом і є актуальним не тільки в нашій країні, а й закордоном через спрямованість його на відновлення та примирення, має позитивні відгуки вчителів-практиків, є ефективним в роботі з колегами, здобувачами освітніх послуг та їхніми батьками, близькими та рідними стосунками, різного спрямування в організаціях, в системі охорони здоров'я, поліції та на лінії фронту. Підхід ННК, на думку педагогів-практиків, є одним із найефективніших способів зцілення, відновлення та порозуміння між людьми в усьому світі, тому саме його ми вважаємо основою одного з пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні, адже метод ненасильницького спілкування – це метод, який задовольняє інтереси всіх учасників освітнього процесу.

Суть підходу ненасильницької комунікації полягає в розумінні того, що потрібно співрозмовнику й чого він хоче від іншої людини, висловлюючи свої потреби в безпечній формі. Основою методу

ненасильницької комунікації є 4 компоненти ННК: безоцінне спостереження, визначення почуттів, визначення потреб, висловлювання прохань. Для роботи з основними компонентами ННК, необхідно поставити правильні запитання до співрозмовника. На етапі *спостереження* це такі запитання: Що сталося? Які є факти? На етапі *почуття* ставимо запитання: Що я відчуваю? Що відчуває співрозмовник? На етапі *потреби* – запитання: Що для мене важливо? Яка моя потреба? Що важливого для співрозмовника? Яка його потреба? На етапі *прохання* ставимо питання: Чого я хочу? Яке моє прохання? Яке рішення я пропоную? Чого хоче співрозмовник? Яке його рішення чи прохання?

За підходом ННС, заснованим М.Розенбергом (Розенберг, 2020), керуються гуманістичною філософією Махатми Ганді, в основу якого покладено почуття і потреби кожного та їхнього оточення, які потрібно враховувати, щоб досягти бажаного позитиву у спілкуванні та створити якісний зворотний зв'язок між людьми. Метою ненасильницького підходу у спілкуванні є підтримка та супровід таких якісних стосунків, за яких потреби кожного повинні бути задоволені. Такий підхід є результативним у розв'язанні конфліктних ситуацій та вирішенні інших проблем, саме тому він і є універсальним.

Отже, застосовуючи підхід універсальності – ненасильницьке спілкування у викладанні, вчитель-практик зможе врахувати потреби якомога більшої кількості здобувачів освітніх послуг, спробує їх задовільнити, зміцнити самооцінку дітей, навчить цінувати і любити себе в будь-якій ситуації, а отже, стати захищеною від різних впливів у подальшому житті. Саме такий підхід у *викладанні на основі ненасильницької комунікації (ННК)* віднесено до пріоритетних підходів універсального дизайну сьогодення.

Обговорення результатів. Означені універсальні підходи у викладанні були апробовані зі слухачами курсів підвищення кваліфікації у Хмельницькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти в рамках лекційно-семінарських та практичних занять та в ході здійснення експерименту всеукраїнського рівня з педагогами Хмельницької області.

Впродовж 2018-2022 років підхід у викладанні на основі партнерської взаємодії обговорювали та практикували під час лекцій «Педагогіка партнерства та компетентісний підхід в контексті реформування сучасної української школи», «Людина-партнер у контексті Нової сучасної української школи», «Теоретичні основи партнерської взаємодії в освітньому просторі», «Педагогіка партнерства як напрям інноваційної педагогіки у становленні людини-партнера – випускника сучасного освітнього закладу» та ін. з педагогами різних категорій Хмельницької області, а також 3D – формула є науково обґрунтованою у фахових і міжнародних публікаціях, апробована на практичних та семінарських заняттях серед учителів загальної середньої освіти. За результатами діяльності укладено навчально-методичний посібник: Бирко Н. М. Школа партнерства: 3D-формула партнерської взаємодії : навч.-метод. посіб. Хмельницький : ХОІППО, 2021. 150с.

Підхід у викладанні на основі педагогіки толерантності впродовж 2016-2022 років обговорений на заняттях лекційно-семінарського спрямування з тем: «Концептуальні засади педагогіки толерантності», «Формування толерантності сучасного громадянина в теорії та практиці педагогічної науки», «Толерантність як особистісна якість сучасного педагога», «Толерантність як ціннісна основа інклюзивної освіти». Як подальша реалізація цього підходу розпочато експеримент всеукраїнського рівня за темою «Науково-методичне забезпечення реалізації авторської моделі «Школа толерантності» на базі закладів загальної середньої, позашкільної освіти Хмельницької області 2021-2026 рр. Учасниками експерименту всеукраїнського рівня стали навчально-виховний комплекс № 2 м. Хмельницького, гімназія № 6 Шепетівської міської ради Хмельницької області, Будинки дитячої творчості Нетішинської міської ради Хмельницької області. З початком повномасштабної війни в Україні підхід викладання на основі педагогіки толерантності для педагогів став ще більш актуальним і затребуваним, особливо з розвитком масштабного волонтерства і благодійності в нашій країні.

Підхід у викладанні на основі ненасильницької комунікації (ННК), відносно інших підходів, недостатньо напрацьований, водночас зі спілкування з педагогами під час курсової підготовки 2022 року на лекціях з тем «Сутність та поняття методу ненасильницького спілкування», «Технологія ННС у контексті НУШ» спостерігалася динаміка його дієвості та результативності. Цей підхід необхідно використовувати, реалізовувати, напрацьовувати, особливо в тих умовах сьогодення, в яких перебуває наша країна.

Усі визначені підходи універсального дизайну у викладанні сприяють створенню ефективного інклюзивного освітнього середовища, яке враховує потреби кожної особистості, має бути безпечним, доступним, безбар'єрним та комфортним, а особливо під час воєнного стану в сучасних закладах освіти.

Висновки. Розглянувши три підходи універсального дизайну у викладанні сучасного педагогічного працівника, вважаємо, що означені пріоритетні підходи у викладанні сьогодні є підходами необхідності, доступності, безпечності, комфортності і безбар'єрності у спілкуванні, навчанні, вихованні та розвитку кожного здобувача освітніх послуг, тому їх можемо назвати універсальними підходами. Дослідження, застосування й реалізація вищезазначених пріоритетних підходів у викладанні вимагає від науковців подальшого вивчення, напрацювання особливостей використання та методичних рекомендацій у сучасних умовах.

Література

- Бех І. Д. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості. *Початкова школа*. 2001. №12. С.3-5.
- Бондаревская Е. В. Толерантное сознание и формирование толерантных отношений. М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2002. 368 с.
- Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>
- Декларация принципов толерантности. *Генеральная конференция ЮНЕСКО*. М. : Наука, 16 ноября 1995 г. Москва, 1999. 88 с.
- Загальна декларація прав людини (прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р.): URL: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948\(12\)10.oon.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948(12)10.oon.php).
- Закони України "Про освіту" Київ. № 2145-VIII від 05.09. 2017.
- Конвенція про права осіб з інвалідністю: зауваження загального порядку №4. 2016. с.8-10
- Конвенція про права дитини. 2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
- Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016 р. 36с. URL: novashkola@mon.gov.ua
- Пчелинцева И. Г. Построение толерантной среды в образовательном пространстве высшего учебного заведения: дисс ... доктора пед.н.: 13.00.08. Санкт-Петербург, 2006. 333 с.
- Розенберг М. Ненасильницьке спілкування – то що ж це таке? 2020.URL: <https://www.empatia.pro/marshall-rosenberg-nvc-what-is-it>
- Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/universaljny>
- Стельмах А. Г. Педагогіка партнерства а освітніх округах. Завуч: наук.-метод. журнал, 2018. №5-6. С.36.
- Тодорцева Ю. В. Педагогіка толерантності: методичні рекомендації. Одеса: ПНЦАПНУ, 2004. 90 с.
- TEAL Center staff. Reviewed by: Hall, T. & Murray, B. (2010). Universal Design for Learning. U.S. Department of Education, Office of Vocational and Adult Education. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf
- Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.

Priority approaches to universal design in the modern education system

Byrko Nadiia²

Institute of Social Technologies, University "Ukraine", Khmelnytskyi, Ukraine

The presented article defines and summarises the universal approaches to teaching in education as a system of purposeful principles and methods aimed at taking into account the needs of recipients of educational services and satisfying them in the educational process. The priority approaches of universal design in teaching in the modern education system have been analysed, which include the approach in teaching based on the pedagogy of partnership, the approach in teaching based on the pedagogy of tolerance, the approach in teaching based on non-violent communication. Each of the identified approaches is universal.

The purpose of the article is to highlight the outlined problem, to define and generalize universal approaches to teaching in educational activities, to use priority approaches of universal design to create an effective inclusive educational environment in modern educational institutions.

The relevance of each of the identified approaches is high today. The approach to teaching based on partnership pedagogy, which implements one of the components of the NUS formula, requires new methodological developments, studies on the successful interaction of participants in the educational process.

² PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), senior lecturer of the Department of Pedagogy and Psychology of Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (KhRIPPE), Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work of the Institute of Social Technologies, University "Ukraine"

In this context, we offer a 3-D formula for partnership interaction, which involves the systematic application and implementation of its components in action: dialogue-trust-agreements. The teaching approach based on the pedagogy of tolerance consists in observing and using the principles of humanism, mutual trust, mutual understanding, reliance on the positive moments, which will always be a priority in the interaction of all subjects of the educational process.

Another approach of universality in teaching was identified by us as an approach based on non-violent communication (NVC), which involves the creation of an effective inclusive educational environment, which is urgently needed today, during the war in the country. The approach of non-violent communication is aimed at building relationships between people, based on honesty, empathy, kindness, openness and tolerance; it allows you to make positive decisions even in difficult conflict situations, taking into account the feelings and needs of each person.

Keywords: universal design in education, universal teaching approach in education, pedagogy of partnership, pedagogy of tolerance, non-violent communication.

References

Bekh, I.D. (2001). Pochuttia tsinnosti inshoi liudyny yak moralnyi priorytet osobystosti [The feeling of the value of another person as a moral priority of the individual]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 12, 3-5 [in Ukrainian].

Bondarevskaja, E.V. (2002). *Tolerantnoe soznanie i formirovanie tolerantnyh otnoshenij [Tolerant consciousness and the formation of tolerant relations]*. Moscow: Izd-vo Moskovskogo psihologo-social'nogo instituta [in Russian].

Deklaracija principov tolerantnosti. (1999). [Declaration of principles of tolerance]. General'naja konferencija UNESCO. Moscow [in Russian].

Konventsija pro prava dytyny (2014). [Convention on the Rights of the Child]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Konventsija pro prava osib z invalidnistiu (2016). [Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. Vol. 4, pp. 8-10 [in Ukrainian].

Nova ukrainska shkola (2016). [New Ukrainian school]. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly – Conceptual principles of secondary school reform. Retrieved from novashkola@mon.gov.ua

Pchelinceva, I.G. (2006). Postroenie tolerantnoj sredy v obrazovatel'nom prostranstve vysshego uchebnogo zavedenija [Building a tolerant environment in the educational space of a higher educational institution]. *Doctor's theses*. Sankt-Peterburg [in Russian].

Rozenberh, M. (2020). *Nenaslynytske spilkuvannia – to shcho zh tse take? [Nonviolent communication - what is it?]*. Retrieved from <https://www.empatia.pro/marshall-rosenberg-nvc-what-is-it>

Slovyk ukrainskoi movy. Dictionary of the Ukrainian language Retrieved from <http://sum.in.ua/s/universaljny> [in Ukrainian].

Stelmakh, A.H. (2018). Pedahohika partnerstva a osvitykh okruhakh [Pedagogy of partnership in educational districts]. *Zavuch – Head teacher*. Vols. 5-6, pp.36 [in Ukrainian].

TEAL Center staff. Reviewed by: Hall, T. & Murray, B. (2010). Universal Design for Learning. U.S. Department of Education, Office of Vocational and Adult Education. Retrieved from https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf

Todortseva, Yu.V. (2004). Pedahohika tolerantnosti [Pedagogy of tolerance]. Odesa: PNTsAPNU [in Ukrainian].

Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.

Wikipediia. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org>

Zahalna deklaratsiia prav liudyny (1948, hrudnia 10) pryiniata i proholoshena Heneralnoi Asambleieiu OON [Universal Declaration of Human Rights (adopted and proclaimed by the UN General Assembly on December 10, 1948)]. Retrieved from [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948\(12\)10.oon.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948(12)10.oon.php) [in Ukrainian].

Zakony Ukrainy Pro osvitu: vid 05.09. 2017. № 2145-VIII. [Laws of Ukraine "On Education". 2145-VIII dated 05.09. 2017]. Kyiv [in Ukrainian].

Accepted: October 7, 2022

